СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 139. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 17-го червня 1939. No. 139. Jersey City, N. J., Saturday, June 17, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237, — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БЕРЕМО ГРОМАДНУ УЧАСТЬ В УКРАЇНСЬКІМ ДНІ НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ В НЮ ЙОРКУ В НЕДІЛЮ, 18. ЧЕРВНЯ 1939 РОКУ. УКРАЇНЦІ З ЦІЛОЇ АМЕРИКИ ЗАМАНІФЕСТУЮТЬ У ТОЙ ДЕНЬ КУЛЬТУРНИМ ВИСТУПОМ ВІКОВІ ЗМАГАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ДО ПОСТУПУ І ВОЛІ.

ЗАГРОЗА ОБНИЖКИ ДОЛЯРА

ВАШИНГТОН. — Інфляцційний бльок у конгресі під проводом сенаторів Томаса і МекКарена нагло розпочав кампанію за те, щоб уряд випустив в обіг нових два біліони паперових банкнотів, підносячи в той спосіб ціни на продукти, в першу чергу на продукти фармерські. Згаданий бльок є рівночасно за те, щоб обнизити внутрішню вартість доляра у відношенні до золота. Президент на основі конгресової ухвали з 1934 року має право обнизити доляра ще на 9 центів, після того, як на 41 цент вже обнижено. Протиінфляційний бльок під проводом сенаторів Адамса, Бирда і Гласа старались перевести ухвалу в сенаті, щоб заборонити президентові дальшу обнижку доляра і стабілізувати доляр. Та їх заходи не мають у сенаті великого попертя і правдоподібно їм не вдасться це осягнути.

ФЕДЕРАЛЬНІ АҐЕНТИ РОЗПОЧАЛИ НАГІНКУ НА ШПИГУНІВ.

ВАШИНГТОН. — Федеральні власті взялись енергійно до того, щоб виполоти амереканське життя з чужинецьких шпигунів, які в останніх часах, у звязку зо збройенням Америки, дуже намножились. Сенатор Барбур, що здавав звіт про те положення, сказав таке: „Чужинецький шпигун може вкрасти наші мілітарні тайни, взяти фотоґрафії з военних кораблів, що є в конструкції, перелітати понад наші морські бази, проникати до наших фабрик літаків і змовлятися з іншими, щоб викрадати шифрові книжки та секретні звідомлення — і за це все він дістане рік, або два тюрми, коли взагалі його тюрмою покарають. Це вершина глупости". Він поручив конґресові, щоб законом значно збільшити кару на шпигунство і саботаж.

СУД УЗНАЄ БУДЖЕТ НЮЙОРСЬКОГО СТЕЙТУ НЕВАЖНИМ.

ОЛБАНІ — Апеляційний суд узнав цілий, ухвалений недавно стейтовий буджет, незаконним. Цей буджет ухвалила в стейтовій леґіслятурі републиканська більшість, уневажнюючи той буджет, який предложив ґубернатор. Леґіслятура, щоправда, має право дискутувати і зменшати, чи відкидати позиції ґубернатора, але на основі конституції не має права ґрунтовно змінювати його і предкладати свій, оригінальний. Саме на основі того права уряд стейту звернувся до суду і той уневажнив цей буджет.

БУДУТЬ УСУВАТИ З „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ".

НЮ ЙОРК. — Посадник Ля Ґвардія сказав, що коли нюйорський стейт не дістане належних фондів на безробіття, судячи по недавно ухвалених грошах на ту ціль, він таки не дістане, то коло 70,000 осіб у самім Ню Йорку втратять працю в Доблю Пі Ей.

РУЗВЕЛТ ПРИДУМУЄ НОВИЙ ПЛЯН ДЛЯ ОЖИВЛЕННЯ В БИЗНЕСІ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт, враз зо своїми помічниками, придумує новий плян, як оживити бизнес. Той плян має опиратись на тім, що не уряд буде безпосередньо фінансувати ріжні будівлі і підприємства, але буде створений у тій ціли спеціяльний комітет. Той комітет матиме авторитет уряду. Він буде укладати пляни ріжних будівель, але таких, які оплачувалисяб, зовсім так, як оплачуються ріжні приватні підприємства і вони булиб контрольовані до певної міри власниками тих бондів, чи підприємств. Побудований якийсь автомобільний шлях у той спосіб мусів би відразу оплачуватись. На нього накладаноб мито від переїзду. Те саме з мостами, підземними залізницями й іншими підприємствами. Припускають, що на ті підприємства федеральний уряд призначить від одного до трьох біліонів долярів, себто два рази стільки, як на „Доблю Пі Ей".

РІШЕННЯ В СПРАВІ ВИБУХУ НА БЛЕК ТОМ.

ВАШИНҐТОН. — Мішана німецько-американська комісія, що розглядала справу вибухів складів амуниції в часі війни на Блек Том і Кінґсленд, видала осуд, що це таки німецькі аґенти викликали ті вибухи. Та комісія водночас закинула німецькому урядові фальшиві зізнання й документи. Німці не приняли цього рішення, і твердять, що воно оперте на упередженні.

ВАЖНЕ ДЛЯ ТИХ, ЩО МАЮТЬ МАЙНО В СОВЄТАХ.

ВАШИНҐТОН. — Проект конґресмена МекРейнолдса, щоб назначити спеціяльного комісара для точного означення того майна, яке американські громадяни мають у Совєтах, перейшов і президент тепер задумує назначити такого комісара на протяг двох літ часу.

КАНАДА ВТРАТИТЬ РИНОК НА ПАПІР.

В Австралії почали будувати фабрики паперу і наступного року сподіваються виробити 27 тисяч тон паперу зо свого власного дерева. Ця індустрія має нагоду розробитися до 100 тисяч тон річно. Канада експортувала річно 150 тисяч тон паперу по 18 фунтів стерлінґів за тону. Австралійські фабрики будуть продавати свій папір по 14 фунтів за тону. Отже Канада втратить цей ринок. Колиб канадійський папір був танший, то уряд Австралії запевнив розвій тамошнім фабрикантам через піднесення тарифи від імпорту.

САМОХІД НАЇХАВ НА 14 НАКОЛЕСНИКІВ.

На трасі Модлін—Варшава відбувалися перегони наколесників. Під Казунем наїхав на 14 наколесників вантажний самохід і зранив 8 наколесників, розторощивши їх ровери. Двох важко ранених відвезли до шпиталю у Новім Дворі, інших до Варшави.

ТАЄМНЕ ЗАТОПЛЕННЯ СОВЄТСЬКОГО КОРАБЛЯ З МУНІЦІЄЮ.

На днях затонув у ленінградській пристані з невідомих причин вантажний корабель з муніцією та вибуховими матеріялами, що були призначені для твердині Кронштадту. Негайно зорганізовано рятункову акцію і по 12 годинах видобули з моря корабель з ушкодженим дном. ҐПУ арештувало капітана корабля і кількох моряків.

$144,000,000 ЗА МОЛОКО.

Найновіша статистика з Отави показує, що за рік 1938 у Канаді продано молока за 144 мільони і 221 тисячу долярів. За рік 1938 Канада випродукувала понад 15 біліонів і 235 міліонів фунтів молока, масла коло 371 міліонів фунтів, а сира понад 122 міліони фунтів.

НАЦІСТИ ДОБРЕ ПЛАТЯТЬ ВІЙСЬКУ.

У переїзді через Вінніпеґ до Венкуверу, в дорозі з Відня до Австралії, жид Еміль Бавер між іншим сказав, що Німеччина має вірне військо, бо йому добре платять. Він сказав, що один німецький майор признався йому, що річно платять йому 10 тисяч і 800 марок, тобто 4 тисячі й 320 долярів.

ТАБОР ЦИҐАНІВ ПОМАНДРУВАВ ДО АРЕШТУ.

З доручення виленської слідчої влади поліція арештувала всіх циґанів з табору, що складався з 7 возів. Циґани таборували в лісі недалеко села Печани. Поліція притримала їх тому, що околичне населення жалувалося перед владою на масові крадіжі.

ВБИВСТВО ВЧИТЕЛЯ.

1. травня невідомий грабіжник убив у лісі коло Полоничної, пов. Камінка Струмилова, 42-літнього вчителя Петра Сопотницького. Учитель вертався фірою з Незнанова, куди їздив по платню. Фірман оповідає, що невідомий грабіжник вибіг з лісу, стрілив до Сопотницького у плечі й опісля забрав гроші та втік.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА У ШВЕДСЬКИХ ТАРТАКАХ.

Пожежа знищила до тла найбільші і наймодерніше уладжені тартаки в північній Швеції, власности концерну Гольмсунд, що між іншим займається фабрикацією целюльози. Пожежа ширилася з такою швидкістю, що загрожені робітники ледви могли втекти з життям.

ЗЕМЛЕТРУС НА КРИМІ.

Відому кліматичну місцевість на Кримі Ялту навістив землетрус, що тревав майже 50 хвилин. Від землетрусу повстали розколини в кількох домах. Землетрус ушкодив між ін. одну колишню царську палату. Між совєтськими достойниками, що перебувають у Ялті на відпочинку, повстав переполох. Спеціяльна комісіяв оглянула доми, щоб негайно їх зремонтувати.

АРЕШТУВАННЯ МІЖНАРОДНЬОГО ЗЛОДІЯ.

В руки поліції попав небезпечний злодій Йосиф Бонткевич з Ченстохови, який приїхав на Шлеськ на гостинні виступи. Його шукала поліція кількох держав від довшого часу.

ПРИВЕЛА НА СВІТ ТРІЙНЯТА.

З Форталези (Бразилія) доносять, що в місцевості Батуріте жінка одного робітника привела на світ троє дітей нараз. Щасливий батька телеграфічно повідомив про це президента Варґаса і попросив дозволу дати найстаршому хлопцеві імя Жетуліо.

СТРАЙКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В МИЛВОКІ.

Поліція розганяє газовими бомбами страйкарів зпід фабрики Алис-Чалмерс. Ранено притому 13 осіб.

ДВІ ТИСЯЧІ ЗЛОТИХ КАРИ ЗА ПРОПОВІДЬ НА МОГИЛАХ ПОЛЯГЛИХ

ЛЬВІВ. — „Діло" з 2. червня б. р. подає, що львівське городське староство покарало о. д-ра Івана Гриньоха гривною 2,000 злотих з заміною на випадок нестягальности на 2 місяці арешту за те, що першого дня Зелених Свят виголосив на Янівському цвинтарі підчас панахиди на стрілецьких могилах проповідь, у якій польське староство добачило знамена підбурювання та демонстраційного виявлювання нехоти до польської держави. Як відомо, о. Гриньох говорив про силу віри в перемогу правди.

ВИРЯТУВАВСЯ ПРИПАДКОМ.

БЕРЕЖАНИ. — Перед польським судом відповідав о. Михайло Петрів, український греко-кат. священик з Підкаменя, за те, що між 1933 і 1938 роком допустився 8 разів „тяжкої провини", бо в метрикальних книгах „зрущил назвіска" кількох своїх парохіян, вписуючи їх з закінченням „ий" чи пак „ій". Підсудний боронився тим, що попередні метрикальні книги були знищені підчас світової війни і він вписував назвища в добрій вірі так, як думав, що добре. Це виправдання суд покищо приняв до відома і не наложив кари.

ЗА ЛЕТЮЧКИ ПРО СМЕРТЬ ПОЛК. КОНОВАЛЬЦЯ.

ЛЬВІВ. — Українська преса доносить про нові судові процеси проти української молоді, обвинуваченої польським прокуратором у розкидуванні по селах летючок, виданих з приводу вбивства полк. Евгена Коновальця.

ГРАБУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ.

ВАРШАВА. — Українські селяни з далекої Грубешівщини, що сиділи на ґалерії польського сойму, прислухувалися до промови посла о. Падача, польського ксьондза, що домагався від уряду негайного загарбання 1,500 православних церков для католицького костела. Селяни приїхали до Варшави, щоб шукати справедливости саме у справі цього грабунку їхніх церков. Українська Парляментарна Репрезентація домагалася принаймні відшкодування за той грабіж. З православних послів протестував проти грабіжу один тільки посол Онуфрійчук з Володимира Волинського, якого піддержали всі українські посли — греко-католики. Представник православних росіян пішов за польським урядом. Таксамо вже не протестує і православна метрополія, що як відомо, в подавляючій більшості є в руках москалів.

РОЗСТРІЛ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІСТА.

ЛЬВІВ. — Преса доносить, що в Москві розстріляли у перших днях травня Петра Качевського, члена Організації Українських Націоналістів, за те, що нібито намагався спустити з рейок поспішний поїзд, що їхав з Шепетівки до Баку. Тим поїздом мали їхати високопоставлені особи комуністичної партії.

ПІДЕ МОСКАЛЯМ НА РУКУ.

ВАРШАВА. — Посол Б. Пімонов, представник російської меншини у польському соймі, відвідав Волинь і прийшов до порозуміння з волинським воєводою щодо багатьох важних і актуальних питань місцевого російського населення. Польська преса до цього додає, що незабаром повстане в Польщі централя всіх російських і проросійських груп, що буде згідно співпрацювати з — польським урядом.

САКСАҐАНСЬКОМУ МИНУЛО 80 РОКІВ.

КИЇВ. — Відбулися ріжні вистави, присвячені театральній діяльності Панаса Саксаґанського, якому 16. травня минуло 80 років.

НОВІ ФІЛЬМИ.

КИЇВ. — Київська кіностудія починає виробляти фільму „Боґдан Хмельницький", а одеська кіностудія закінчила фільму „Кармелюк".

В ПАМЯТЬ 125-ЛІТТЯ НАРОДИН ШЕВЧЕНКА.

КИЇВ. — Відбулась урочиста сесія Академії Наук УССР, присвячена 125-річчю від дня народження Шевченка. Були такі реферати: проф. Оглобліна „Шевченко та його доба", Шаховського „Шевченко й російська культура", Ревуцького „Шевченко й українська народня пісня", „Масальського „Мова та стиль Шевченка", Марченка „Шевченко та пригнічені народи царської Росії", Грінченка „Шевченко й народня музика".

УКРАЇНСЬКИЙ ТАНЕЦЬ ПЕРЕД СВІТОМ.

БРІСЕЛЯ. — На Другім Міжнароднім Конкурсі Танців, що відбувся від 1—15 травня в Брісели в Бельгії, виступала молода українка Оленка Заклинська зо Львова, що була відзначена дипльомом. Вона відтворила три танці власного укладу: „Колискову" до муз. Барвінського, „Дороґу" до муз. Лиська і „Дрібушку" до муз. М. Колесси.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc, at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

"LAST CALL"

Тиждень, у якому святкуємо „День Прапору", кінчимо цієї неділі „Українським Днем". Думаємо, що цей припадок треба відзначити і памятати, бо саме завдяки тим ідеям, яких виразом являється американський прапор, удалося нам вкінці виборoти і те, що ми зможемо цієї неділі виступити на Світовій Виставі в Ню Йорку з українською програмою. Ось тому „Український День" буде нам завжди нагадувати ще й те, що „День Прапору", як вираз пошани для американського прапору, не є якоюсь чистою формальністю, але такою дійсністю, яка дає нам в Америці змогу користати з таких свобід і прав, при помочі яких можемо допомогти українському імені заняти належне йому місце між культурними народами світу, а Україні ввійти в коло вільних держав.

Так, як справи тепер представляються, найтяжчі перепони поборені. Може ще зайти тільки одна перешкода. Але вона така, що її ніяк не можна поконати. Це — непогода, і то щойно така, яка ніяк не допустилаб до виконання програми. Та треба надіятися, що чейже не звалиться на нас буря з громами, саме в часі виконання нашої програми, щоб таким чином при самім кінці розбити те, що коштувало нас стільки трудів. Тому про те навіть не треба думати. А зате треба застановлятись над чим іншим.

Отся наша остання пригадка прийде певно до наших читачів тоді, коли вони вже рішились бути на Світовій Виставі. Тому хочемо ще звернути їхню увагу тільки на те, щоб ще подумали про інших. Бо треба всім нам подбати, щоби були на Виставі ті, що мають можність на ній бути. Треба, щоб найбільше наших людей були свідками української програми. Треба, щоб її бачило якнайбільше число молоді, особливо наших дітей, бо наш виступ останеться в їхній памяті. Враження, якого вони наберуть, заохотить їх до науки української мови, до приналежности до українського хору, клюбу танцюристів і т. п. Тисячі українських народних строїв, спів і танці залишаться у вічній памяті дітей. Цеж буде такий виступ, якого ще на американській землі не було. Ми певні, що хто на нім не буде, той понесе дійсну втрату. Він не відчує тої радости, яку відчуватиме, будучи серед тисяч людей, споєних любовою до одного й того самого, до свого рідного.

Ось тому вважаємо своїм обовязком порадити кожному і кожній з нас: будьте в Ню Йорку 18. червня б. р. на Українськім Дні. А також наперед заявляємо, що не маємо сумніву щодо цього, що там стрінемося з усіми тими, що тільки мали змогу приїхати. Це свято нас усіх. Це спільна національна маніфестація, всіх справді національно думаючих і відчуваючих українців. Вона є дорогою нам уже тепер, а стане ще дорожчою, коли на ній зявимось і винесемо з неї гарний спогад.

Де поділась українська давнина

Український нарід має вже тисячу літ історії, в цьому кількасот літ доби державної, київської і галицької. Та з величезних культурних скарбів залишилося небагато, бо ріжні вороги руйнували наші землі.

Польський історик Длуґош, що жив у 15 столітті, оповідає, що король Казимир Великий, як зайняв галицьку державу, вивіз до Кракова на возах зо Львова, Галича й інших замків багато культурного добра, м. і. золоті корони і престоли. Можна бути певним, були там і ріжні грамоти, літописи, з яких користав потім і сам Длуґош, дорадник і учитель на королівськім дворі. Пізніше угорський реґент у Галичині, князь Володислав Опольський, як вертався до свого Ополя, забрав із замкової церкви в Белзі образ чудотворної Матери Божої і подорозі примістив його в монастирі у Ченстохові, який тоді оснував (1385 р.). На Вавелі ще в XVI. столітті висіли в катедрі українські образи. Ще перед світовою війною була цінна мозаїкова ікона у Кракові в монастирі св. Андрія.

Багато мусіли вивезти чужинці ріжних скарбів із українських земель. У литовських актах записано: „Серебро і дорогоє камене но і книги забрано, яко то на око бачить. У самом Кракові корунном і в костелах римских полно того: книг словенских великими склепами (пивницями) знайдеш замкнених, которих на світ не випустять. Також єсть і во Львові у мнихов домініканов склеп (пивниця) великий книг наших словенских, учительских, до купи знесених по осягненню і збуренню Панства Руського" (Акти Западной Росії, Том IV. стор. 204).

Головну скарбницю історичних вісток крім літописів, творять усе урядові адміністраційно - судові акти. Тих актів із першої доби української державности не маємо зовсім. Вони загинули. У другій добі, в Польщі і в Литві вели всякі акти по старому ще дуже довго держалися місцевого кодексу українського звичаєвого права і „Руської Правди" Ярослава. Урядовою мовою по обох боках була далі українська мова: по польському боці в Галичині та на Холмщині ще майже сто років, аж до 1436 р., коли завели латинську мову. З тих актів теж не залишилося майже нічого, тільки деякі шматки і вони саме є доказом того українського урядування. По литовському боці на Волині, як зрештою на всій Литві, урядували по українськи аж до 1698 року. Тоді щойно сойм окремою ухвалою скасував українську мову і завів там латинсько-польську.

Ще в 16. столітті в коронному архіві на Вавелі було багато української державної, себто галицької старовини. Архів був так завалений тими документами, що тяжко було відшукати іноді річи для польської держави потрібні, коли галицькі річи були вже для Польщі зайві. Тоді то менше-більше за часів люблинської унії (за володіння Жигмонта Августа 1548 — 1572) доручили абсольвентові заграничних академій, Іванові Замойському, впорядкувати той архів. Рід Замойських походив із українських вельмож ще при дворі галицько-волинських князів, подібно як Жовківські, Собіські, Гербурти й ін. (Другий Іван Замойський, холмський каштелян і коронний стражник, а близький свояк першого, той сам, що згинув під Лисятичами коло Стрия 1619 р., був українського обряду, аж його і рідну сестру його перетягнув на латинство езуїт Нагай, мабуть теж українець із походження). Той Замойський, дуже спосібна людина і патріот польський, упорядкував архів так, що вибрав річи для держави потрібні, а все, що вважав для Польщі неактуальним, усунув і **знищив**, бо музеїв тоді не було. Там напевно пропала частина **архіву галицько-волинської доби.**

Друга частина архіву була у Вильні, бо війна Литви з Польщею за галицько-волинські землі скінчилася так, що Литва забрала волинсько-подільські землі по Буг і сокальський кордон, а Польща Галичину та Холмщину. Коли пізніше в боротьбі з десидентами (лютеранами), що для єзуїтів була все боротьбою з іновірцями, припоручили езуїтам переглянути бібліотеки й архіви у Вильні, езуїти на площі **спалили цілу гору цінної старовини в 1581 році.**

Великі скарби, важні для історії України, були теж у **пивницях Кремлю** у Москві. І той архів незрівняної вартости згорів за часів Дмитра Самозванця.

У **Перемишлі** перед 1535 роком згоріла українська катедра. Ми не зналиб нічого про те, колиб не грамота короля Жигмонта із згаданого року, якою він на просьбу перемиського владики потверджує наново тамошній катедрі її старі права. В тій грамоті сказано, що владика Лаврентій Терлецький жалівся перед королем, „що підчас пожежі церкви обряду руського згоріло не лише його власне добро та церковне, а також увесь церковний уклад, архів і привілеї".

А найбільше памяток із **княжої** і пізнішої доби погоріло на місцях по замках і монастирях. Кожний замок, себто твердиня, був одночасно осідком адміністрації: краевої, обласної, окружної або волосної. При замку була церква або монастир. Замок був канцелярією адміністрації, а писарями були звичайно черці. Тому по монастирях і церквах замкових було багато історичних, урядових документів-памяток. Замкові монастирі вели школи для дітей бояр і духовників, при церквах були бібліотеки. Кожний монастир, чи міський чи сільський, вів літопис, де записував усі важніші події у своїй місцевості, і в краю та явища в природі. А що монастирів на українських землях було дуже багато і всі вели культурну роботу, можемо уявити собі, які величезні скарби літератури та культури зберігалися там.

Як часто падали ті скарби жертвою вогню, тому, що церкви і замкові будинки були в більшості деревляні. Багато скарбів нашої культури попалили татари підчас нападів на наші землі.

*

Після розбору Польщі австрійський уряд приказав звести до Львова всі старі урядові книги, судові й адміністраційні, з усіх міст і замків у краю. З того повстав потім надзвичайно цінний „Архів городських і земських актів". Ті найдавніші акти починаються лише від 134 сторінки, а велика їх попередня частина бракує.

ГЕРОЇЧНІ МАТЕРІ

(Ці постатті героїчних матерей, друковані у львівському двотижневику „Жінка", взяті з праці професора словянської фільольоґії в Празі, д-ра Ґергарда Ґеземана, п. з. „Чорногорська людина").

Вірність другові.

Коли везир наказав убити провідників чорногорських племен, задержав у своїй службі двох молодих саліянців. Один з них був ворогом везира і везир засудив його на смерть — не знаю, як він звався. А другого — Коля було йому на ймення — лишив при житті, бо цей був йому вірний. Але везир знав, що Коля жив у дружбі з убитим та що знає від приятеля імена всіх бунтівників, яких везир досі ще не міг схопити.

Ось везир і каже: „Коля! назви мені їх імена". А Коля: „Я остався тобі вірний, але товариша не зраджу. Що під присягою він мені довірив, того не можу ніяк виявити, не дозволяє мені на це моя честь, а то я сам і всі мої гидували би мною і народ зложив би погані пісні про мене".

Тоді везир казав взяти Колю на тортури; але коли турки побачили, що всі муки не зломлять юнака і він радше згине, а не зрадить, казали привести матір Колі. Думали, що як побачить вона страждання сина, від яких розривається материє серце, тоді відкриє груди і на материє молоко*) заклене Колю. А він зворушиться болем і клятьбою матери й усе розповість...

Прибігла мати щонайскоріш, бо їй сказали, що може врятувати сина від смерти. Коли прийшла до везира, побачила Колю звязаного на руках і ногах поміж двома горіючими ватрами. З жару аж очі йому вилазили з голови. Кат тримав над ним шаблюку. Побачила це мати, задріжала з сердешного болю, але сказала не те, чого бажав собі везир. „Коля! Коля! — звернулася до юнака — збережи розум і честь! Не жалуй тої дрібки своєї крови, яку хоче пролити везир. За тобою честь, а за ним ганьба".

Коли це везир почув, казав катові спустити шаблюку. І впала Колі голова і покотилася вниз попри ватру. А мати підбігла, вхопила голову сина в руки, поцілувала її й сказала: „Тепер ти мій син! Ближчий, дорожчий, ніж коли би бачила я тебе на пишному коні в почоті везира".

*) Клятьба на материє молоко у чорногорців — найсвятіша клятьба.

Не хотіла кроволиття.

Саранці справляли весілля і прийшли по молоду до Дробняку. Їли, пили, відпивали, забавлялись і впровадили молоду поміж гостей. А потім з молодою рушили в дорогу до дому жениха. Загреміли радісні вистріли з рушниць по обох сторонах. Та ось один вистріл з ґрупи тих, що проводжали молоду, впав убік і вбив синка Мілюси Міркової, що його вона держала на руках.

Побачила Мілюса свого мизинчика з розторощеною головою, пригорнула його до серця, стримала сльози на очах і мовчала. А коли вже весільний похід був далеко, пішла Мілюса з мертвим синком до свекра й розповіла йому, що скоїлось. З усіх сторін посипались на неї докори, чому скоріш не дала знати про смерть дитини, доки ще весільники не відїхали і можна було дитину пімстити.

Тоді сказала мати: „Це була Божа воля. Той хлопець був мому серцю найближчий, але краще, що він згинув, ніж малаб я бути спричинницею крівавих родових боїв і залишитись у памяті народу кровопийницею".

„Твоя правда, невістко" — сказав свекор, але чоловік Мілюси й шваґри мовчали і з пересердя скріготали зубами.

А коли княгиня Мілена довідалась про цю подію, прислала тепер імя не кровопийниці, шу, золотом ткану чорногорську одежу. І Мілюса одержала тепер імя не кровопійниці, а почесну назву „баніца", це значить „княжа пані".

Право гостинности**).

Крцо Лязарев з Біоце вибрався з товаришами в розбишацький похід на турків. Але турки дігнали його на мості над Ціевною і відділили від дружинників так, що він не міг уже завернутись до рідної оселі і мусів утікати до Підгоріци, де дожидав його жахливий кінець. Тоді порішив він схоронитись у першу хату, що лежатиме по дорозі, бо вже вороги з добутими ножами стояли йому на карку.

Роза, донька Леки, почула вранці вистріли рушниць недалеко хати й вискочила поглянути, що воно значить. Побачила, завернулась до хати й сказала: „Там здоганяють якогось чоловіка. Найближчий за ним крикнув: Стій! Ти мій!"

Лека, що лежав на постелі, промовив до дівчини: „Відчини двері тому, хто втікає, зачини їх перед гінцями". І встав з постелі. В цей мент Крцо увійшов до хати, а Роза заперла двері. Гінці почали стукати в двері й кричати: „Відчиніть! Ми хочемо вбити ворога, який убив нам брата". На це їм Лека: „Вам не вдалося досі його зловити й брата пімстити і прийшли ви за цим до моєї домівки? Назад! А то в цю мить усі до чорта поїдете". І покликав свого брата і сина, які вже схопились і готові стояли з рушницями в руках. Усі три станули на своїх місцях. Лека сторожив при дверях, син і брат на двох драбинах, щоби стріляти, як їм дах над головою запалити схочуть, бо вже ціла Підгоріца стояла узброєна і кричала: „Видайте гайдука, а то підпалимо вам хату і всі ви в огні згорите". Стара мати Леки бігала по хаті від одного до другого і підбадьорювала обох синів і внука, бо боялася, що вони моглиб захитатись і Крца туркам видати. Вона тільки турбувалася, щоб її сини не збезчестили родини, про їх загибіль не дбала. І поклавши руки на грудях, промовила: „Сини! заклинаю вас на материє молоко, що вас вигодувало! Не видайте приятеля, якого післало вам Провидіння, і нехай ваше вогнище погасне від вашої і його крови разом, а не тільки від його. Сміло, діти! Бог сказав, що раз лише живемо, а коли треба вмерти, так з честю — дай Боже!"

Коли турки побачили, що стара мати робить, зрозуміли, що тут без крови не обійдеться. Пішли до пашів і просили їх прислати їм жовнірів, щоби схопити гайдука.

Лека знав, що його чекає, тому втік найкоротшими дорогами разом з братом і сином і Крцом. Жовніри станули перед хатою Леки і завізвали його на вірність цісареві вийти. Коли стара мати почула це, промовила зза дверей: „Леки тут нема". А турки: „А деж він є?" Мати: „У місті". Турки: „Що він там робить?" Мати: „Забарикадувався в однім домі, щоб відтіль на турків стріляти і там по геройськи згинути, щоб кожен знав, як Лек-Іван умирає, зберігаючи свою честь". На це турки: „Ходи з нами і покажи нам той дім". Стара вийшла, станула на чолі відділу і повела жовнірів навмання вулицями міста, водила їх довго сюди й туди, бо боялася, що турки моглиб ще наздігнати втікачів. А коли впевнилася, що втікачі вже покинули Подґорицу, сказла до жовнірів: „Йдіть додому турки, щоб я вас довше за ніс не водила. Лека з товаришами вже в Куці".

Тоді турки повели стару до пашів і жінку Леки, і діти, й цілу родину. А паші приказали прогнати їх до Стамбулу з пімсти за Леку. Але тоді вдався у справу начальник з Ґруді і сказав до ґенералів: „Жінок і дітей не можна проганяти, а то за таке ціла Альбанія хопить за зброю. Чоловіків треба зловити й покарати, але жіноцтво лишти в спокою". І залишили вони жінок, а пустилися в погоню за втікачами, але їх не зловили. Вдалося Леці з братом і сином щасливо й здорово провести Крца до його дому і тим здобули вони собі поміж земляками велику славу, бо не пожаліли ні голов ні майна, щоби врятувати життя тому, хто застукав до їх дверей. Теж і мати Леки збирала похвали й признання за свою геройську поведінку. Вона готова була пожертвувати усім своїм найдорожчим, щоб тільки зберегти честь дому, право гостинности, яким альбанці так дорожать і славляться.

З німецької мови переклала
К. М.

**) Чорногорці вважають честю, якщо до їх хати схорониться втікач, якого переслідують. Це признання для хазяїна, що він настільки смілий, чесний і гідний довіря, що зуміє зберегти право гостинности й оборонити свого гостя від ворогів, хоч би з нараженням власного життя. При тому байдуже, хто такий утікач.

ЯК ГАЛИЦЬКІ УКРАЇНЦІ ВІДГУКНУЛИСЬ НА ВІЙНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ПРОТИ ПОЛЬЩІ

(1)

15. травня 1648. р. Хмельницький знищив під Корсунем друге польське військо та повів аґітацію, щоб викликати загальну війну проти Польщі. По всіх українських землях розбіглися аґенти, що розносили вістки про перемоги українського козацтва на Жовтих Водах і під Корсунем. В універсалах Хмельницький взивав нарід до повстання. В шляхотськім соймику в Галичі вже 17. червня 1648. говорили, що „бунтівники (себто козаки) за посередництвом шпигунів і ріжних осіб бунтують селян і намовляють до поганих учинків". У Волосові коло Надвірної 29. липня приловили Ярему Кончевського. В суді в Галичі на муках він зізнав, що козаки післали його в Галичину, щоби підглядав військові рухи. Таких було більше. Переодягалися вони за прошаків і переносили листи. Козацького шпигуна спіймали навіть у Львові в костелі францішканів, коли вибирали гетьманом Вишневецького. Його зарубали шаблями. 4. жовтня зловили у Львові якусь жінку, аґітаторку Кривоноса. Ця жінка ходила з одним козаком аж під Краків на звіди. Тогож дня зловили іншу жінку, якої чоловік відїхав був уже до Хмельницького. Найбільше таких аґентів розсилав Кривоніс (із роду шотляндець).

За повстання у Галичині аґітували також українські священики. Вони причинилися найбільше до поширення вісток про перші козацькі перемоги. Шляхтич Скшинський жалувався 17. червня 1648. р. перед судом у Буську, що унівські черці із селянами наробили йому багато шкоди тай ще викрикували до нього: „Чути того ляха, бо ще їм козаки не дали себе пізнати!" Згаданого аґента Ярему Кончевського зловили, як ішов із Скитського монастиря. Коли Кончевський у Галичі зо священиком церкви св. Михайла говорив про свою місію, священик сказав йому: „Е, ліпші в нас вістки, бо ми один до одного пишемо, то й до самого Києва!" З цього виходило би, що між духовенством ішла зорганізована аґітація згори, себто з центра нашої церковної орґанізації — з Києва. Вістки та вказівки передавали „від попа до попа". Завалівський священик писав до підгаєцького, підгаєцький до тернопільського протопопа Авраама. Священики писали також до козаків. **При богослуженнях молилися: „Господи, допоможи братії нашій козакам!"** Польський історик Кушевич із тих часів пише про Львів: „Вже в нас видно змови, вже багато ріжних гільтаїв то приходить то відходить, відбуваються грізні **збори то по церквах,** то по передміських закутках". Таке ділялося у Львові, де тоді симпатій для козаків серед міщан годі поправді багато добачитися. В інших містах Галичини, де міщани виступили чинно, а навіть станули у проводі повстання, таких нарад напевно було більше.

Аґітація мала успіх. Хмельницький ішов уперед, на захід, а його похід випереджували селянські бунти, що розсипали польську воєнну силу, дезорґанізували оборону польського панування і влекшували працю Хмельницькому.

Кармеліт Лютовський жалівся перед львівським судом, що коли він переходив дорогою до Лубян, то селяни того села напали на нього, побили і приговорювали: „Тепер ми вас, такі-сякі сини, будемо вбивати!" Книгиницькі міщани 23. серпня напали на дорозі вечором на трьох шляхтичів, що йшли до Львова, тяжко їх побили та кричали: „Бий, гони тих гусятників, не живити тепер ні одного ляха!"

28. серпня 1648. галицький підкоморій в універсалі, який розіслав, повідомляв, що „по деяких місцях, селах і містечках почалися бунти підданих, гільтайські юрби приходять теж ізза Дністра і Волощини" та взивав шляхту, щоби була готова збиратися. 7. вересня — пише Кушевич — під Сокалем збунтувалося селянство. Знайшлася в цьому місті зрада, одначе зараз мечем відібрала заплату". „В Камінці Струмиловій вибухнув бунт, католиків побили, ксьондзів повбивали". Навіть у далекім крезівськім повіті (зах. Галичина) селяни зі Смереківця та Мишцевої під проводом Костя й Івана Локайчика зібралися в значнім числі, ударили на двір у Гумнисьмах, власницю побили, забрали все добро. З кінцем серпня і початком вересня було вже багато таких „бунтів". „Вже — пише Кушевич — по селах і дорогах дуже небезпечно з причини бунтів усієї Руси, що з безмежною ненавистю до католиків і до поляків усе по дорозі вбивають".

Як бачимо, то й галицьке селянство й інші несполячені верстви нашого народу добре приготовлялися до крівавої розправи з 300-літніми гнобителями. Гасло до загального бунту в усій Галичині дала вістка про перемогу Хмельницького під Пилявцями 23. вересня. Вістку цю поширювали і самі поляки, які втікали на захід.

Хмельницький скоро йшов на захід, перед ним селянське повстання, розпалюване самосвійними селянсько - козацькими загонами. Вже 8. жовтня появився під Львовом Хмельницький. Дрібні козацькі відділи відлучилися від головної армії, розбіглися по всій Галичині та дали повстанню галичан сильну підтримку. Селяни, міщани, дрібна шляхта, священики — все те піднесло голову і за короткий час на Галицькій Землі не осталася майже ніодна польська нога.

Подамо опис цієї національної революції по повітах на основі судових актів.

Коли польська шляхта **Теребовельщини** довідалася, що Хмельницький бе польські війська і що теж у Галичині заноситься на революцію, повтікала з добром до Теребовлі, до замку. Міщани довший час сиділи спокійно, хоч селянство в околиці бунтувалося вже від половини вересня. Коли після битви під Пилявцями Хмельницький рушив у сторону Теребовлі, міщанство отверто виступило проти поляків. 5. жовтня зібрались усі і ухвалили перейти до козаків. Поділились на сотні, а сотниками були: Федір Бориславський, Іван Рудий, Яцко Великий, Кирияк Швець. Над ними був ще один начальник, наче отаман. В одній скарзі бачимо поміж обвинуваченими тодішнього посадника Теребовлі Івана Крипського, іншим разом Івана Рудого. Між міщанами, що збунтувалися проти Польщі, бачимо священиків: Кирила, намісника церкви Пречистої; Теодора від св. Пятниці й Олексу від св. Миколи. Повстанці одних поляків вирізали, інших повиганяли, здобули замок, а з дому ксьондза Яна Соліковського забрали всяке добро. В околиці нападали на шляхотські двори. Під самим замком було кілька шляхотських дворів. Міщани вдаряли на них і займали один за одним та забирали, що лише далося. В Підгайчиках наробили шкоди на 6,000 зл. У коровницькому селі скрився шляхтич Юрій Пекарський.

(Дальше буде).

Рація.

— Моя жінка має все рацію.

— Як це?

— Недавно кажу їй, що на Великдень куплю їй весняний плащ, а вона мені на те відповідає: „Ех, ти певно цього не зробиш!" І щож би ще вам сказати? Знову мала рацію...

НЕДІЛЯ, 18. ЧЕРВНЯ.

Українська програма на Світовій Виставі зачнеться у 6. годині пополудні. Програма відбудеться на площі, що називається Court of Peace

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ВДЯЧНІСТЬ.

Відкриваючи церемоніяльно мадярський парлямент, мадярський диктатор Горті заявив, що Мадярщина почувається до вдячности своїм приятелям, котрі їй помогли добути назад утрачені мадярські провінції, себто Карпатську Україну.

Горті згадував цих своїх приятелів поіменно. Є ними Німеччина, Італія й Польща.

Цікаво було би знати нині, як ця приязнь скінчиться. Може, наприклад, повториться з деякими змінами казка про зайця, що врятував вовка, а цей з вдячности за це його їв. Буває теж таке, що як шакаль, який живиться з добичі більших звірів, іноли попаде в зуби тигра, як не втече в час від добичі, ним поличеної.

ОПІКУНКИ.

Румунія старається переконати Туреччину, що вони мають спільні інтереси: Туреччина повинна признати Румунію опікункою гирла ріки Дунаю, як Румунія признає Туреччину опікункою Дарданелів.

Це опікунство дуже нагадує протекторат Німеччини над Чехією: воно зазначується тим, що Румунія обмежить свобідний переїзд через гирло Дунаю, а Туреччина — через Дарданелі.

ЯКБИ ТАК ВУЙНА ВУСА МАЛА.

Засуджував оноді англійський судя 31-літнього англійця за шпигунство в користь Німеччини й, даючи йому 10 літ вязниці, пригадав йому, що в Німеччині за таку провину йому визначилиб кару смерти.

Наука мабуть була зайва: обвинувачений певно це знав, коли він не йшов шпигувати в Німеччину.

ЯК НЕ ПО КОНЯХ, ТО ХОЧ ПО ОГЛОБЛЯХ.

Каже мадярський міністер заграничних справ, що мадярська заграничиа політика тверда, але мирна.

Рівночасно, як міністер заграничних справ проголошує мирність мадярської політики, міністер торговлі закриває границю для ввозу словацьких товарів до Мадярщини, щоб у цей спосіб приспішити господарську руїну Словаччини. Як Словаччина збанкротує, вона без війни готова попасти в руки Мадярщини.

Чи не значать отже слова міністра заграничних справ, що Мадярщина сподівається дістати без війни те, чого вона дуже бажає?

ПОЛІТИЧНІ КОМІВОЯЖЕРИ.

Телеграфують з ріжних країв Европи, що там заноситься на якусь нову аферу.

Подають на це ріжні факти: концентрації військ, зброєння границь, віддання доріг під військовий рух.

Не згадують ще одного „злого знаку": по Европі заметушилися політичні комівояжери: румунський поїхав до Туреччини, польський до Лондону, англійський до Москви.

ПРАВИЛЬНИЙ БІЗНЕС...

Доносять з Будапешту: „Завтра обі палати мадярського парляменту виберуть нових президентів і правильний бизнес обох палат почнеться з неділі".

Цікаво, хто кому перший кине каламаром у голову й хто з ким буде поєдинкуватися в першім двобою.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДУМКИ ПРО „СВОБОДУ".

Редакція „Свободи" відкликалась до читачів, щоб висказували свої думки про часопис. Користаючи з цього заклику, бажаю сказати пару слів у тій справі.

Думаю, що політичний і народній напрям „Свободи" є добрий і одинокий, яким може ступати вільний і незалежний український часопис. Та водночас я думаю, що інформаційна частина часопису не дописує, а це інформації про старий край, як там розвивається українське життя на полі економічнім і церковнім, не кажу про політичний рух, бо знаємо, що рух політичний, що відбивав би правдивий український напрям, є там легально неможливий. Таксамо „Свобода" пише мало про совєтську Україну, а я думаю, що там завсіди щось є цікаве. Добре, щоб загал знав, як живе найбільша вітка українського народу. От хочби час від часу написати щось про шкільництво, просвітянський рух, то що.

Про американське життя „Свобода" пише по найбільшій частині лиш про справи У. Н. Союзу. На мою думку, часопис повинен інформувати своїх читачів не лише про те, що йому миле, але про все, що торкається всіх проявів українського руху тут в Америці. Треба, щоб „Свобода" писала про розвій і рухливість по таких організаціях, як Провидіння, У. Р. Союз, Народна Поміч і інші українські організації в Америці. Більше інформацій про життя української еміграції в Канаді також було би пожаданим.

Теперішні часи дуже інтересні. Огляд світової політики і її вплив на українські національні інтереси повинен бути описаний бодай раз на тиждень.

Фейлетони повинні бути коротші й модерніші, з життя теперішніх часів, наскільки можливе на народні теми. Уважаю, що „Свобода" і українська суспільність завелику вагу кладуть на те, що про нас хтось скаже. Добре накликувати українські громади до консолідації й загально національної організації. Дивитись лише на свої власні сили, попирати по можности лише своїх людей і виступати солідарно у всякій народній акції. Такий рух принесе більше користи, ніж якась похвала від якогось політикана.

Тепер на світі сила заняла місце справедливости. Тож і українцям треба свої сили збирати докупи, щоб використати майбутню нагоду; як прийде світова завірюха, щоб Україна повстала вільна й незалежна, не для користи якогось там „ізму", а для користи і слави українського народу".

Микола Кисіль,
Бостон, Масс.

Від редакції. — Подаємо цей голос вцілости, як він написаний. А водночас хочемо дещо вияснити зо свого боку.

Сторінки „Свободи" містять досить великий відсоток новинок про старий край. Дехто навіть на це нарікає: каже, що ми живемо в Америці і багато з нас уже не вернуться до краю. А тому треба зосереджувати увагу в першу чергу на той край, у якім живемо. Але є багато таких, що думають, як і п. Кисіль. Стараємось у практиці брати під увагу одних і других.

Про совєтську Україну дуже важко видобути якісь правдиві новини. Бо те, що виходить офіційно з Совєтів, є строго цензуроване совєтською владою і має виразний характер пропаганди. Візьмім справу Т. Шевченка: Большевики йому ставлять памятник, друкують його твори, справляють академії. Колиб ми подавали про ті події так, як це подає совєтська преса, то тим моглиб витворити серед наших людей фальшиве переконання, наче би большевики справді цінили Шевченка, а властиво його ідеї і твори. Большевики своїми академіями, своїми памятниками хочуть дійсно таке враження за границею викликати. Та фактично вони здавлюють ідеї Т. Шевченка, фальшують його твори, викидають одні слова і вставляють інші, на те тільки, щоб стерти з нього українську національну закраску, і зробити з нього соціяльного й інтернаціонального пророка. Те саме большевики роблять з так званою українською пресою, з літературою, науковими творами, фільмами і т. п. Всім тим речам вони надають зверхню українську форму, але зміст є суто московський, централістичний. Зрозуміло, що великий український нарід бореться проти цього і реагує. Та саме ми й пишемо про ту боротьбу досить часто і стараємось представити справи у дійсному світлі.

Про американське життя пишемо не лише те, що стається серед наших Союзових відділів, але також про те, що діється серед українських громад і організацій, наскільки події є цікаві для цілого загалу. Про згадані запомогові інституції не маємо потреби широко розписуватись, бо вони мають для цеї цілі свої часописи. Проте візьмемо зроблену заввагу під розвагу.

Щодо фейлетонів, то так є, що одному подобається одне, другому друге. Стараємося задоволити більшість, бо всіх задоволити годі. Ми вдячні всім, що висказують свої думки і підкреслюють не лиш те, чого не бажають, але й те, чого хочуть, бо це нам дає змогу орієнтуватись краще у читачах і їхніх бажаннях. Добре є ще подавати арґументи, чому одно подобається, а друге ні.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БОСТОН, МАСС.

Праця жінок.

Ще недавно наше жіноцтво марнувало дорогий час, стоячи осторонь від громадської роботи. Воно було того переконання, що його головний обовязок вдома, при кухні і дітях, а не в організації, не при активній праці для свого народу.

Правда, виховання дітей це теж важне і відповідальне завдання. Головно тут, на еміґрації, де від матери залежить, чи її дитина дістане українське виховання, чи ні. Алеж бо мати може виховати своїх дітей на свідомих українських громадян лише тоді, коли вона сама освідомлена в українських справах. А того освідомлення вона може дістати тільки в українських організаціях. Лиш у них вона може поглибити своє знання про українські традиції, українську історію, культуру, мистецтво і т. п. Діти, бачачи, що матері самі беруть участь у громадськім житті, і собі ступнево будуть приступати до наших організацій.

Ми живемо в часах великих політичних і соціяльних потрясень. Ріжні перевертні струї, такі як комуністично-большевицька, підходять зо своїми шкідливими кличами до нашої молоді. Ми мусимо тому протидіяти. Свідома матір може в тому напрямку виконати дуже корисну суспільну роботу. Назагал наші матері виконали ту роботу і нам вдалося цю большевицьку отруту серед переважаючої більшости нашої молоді побороти.

Жіночою організацією в Америці, яка горне українське жіноцтво і підготовляє його до громадських завдань, серед інших, є теж Союз Українок Америки. Відділ Союзу Українок у Бостоні все проявляв живу діяльність. Він відкликався на кожний заклик котроїнебудь корисної старокраєвої установи, як Рідна Школа, інваліди і т. п. Недавно наш відділ влаштував Свято Матери; з якого $10 призначено на ранених Січовиків Карпатської України, а $5 для матерей Біласа і Данилишина. Гроші вислано через Обеднання.

ЗА УРЯД ВІД. С.У.А.
Марія Давискиба, голова;
Магда Зварич, кас.;
Юстина Смарш, секр.

ЙОНГСТАВН, О.

Музичні пописи молодих українок.

Акомпаніюючи до концерту артиста Голинського в Йонгставні, мав я нагоду бути на музичних пописах, так зв. **„мюзік ресайтел"**, панночок Ольги й Ірини Мусійчук, доньок о. С. Мусійчука. Було це 9. червня в Страйс Гіршберг Авдиторії. Були ми оба з артистом.

Концерт стягнув звиш сотку інтересованих знавців, критиків і любителів музики і співу. Були приявні вчителі вищих шкіл і університету, між іншими д-р Штерн, пані: Россел, Голден і диригент симфонічної орхестри та композитор М. Фікачелі.

Панна Ірина Мусійчук скінчила вищу школу і її приняли до „Прогрессив Мюзік Ассосіейшен" та їде на студії до Ст. Луїс Інститут. Вона знана вже з багатьох і частих виступів між своїми й американцями, студіює фортепіян, теорію і гармонію та композицію від дитячих літ, приграє до всіх українських концертів і оперeток на ріжних наших виставах, де тільки доля не кинулаб її жити з родичами.

Репертуар її програми був надзвичайно трудний, бо складався з таких композицій: Соната Бетовена, Імпромпту Шуберта, Етюд Шопена, Новелет Шумана, Лібестравм Ліста, Етінцеллес Мошковського, Альтвін Годовського, Ді Мейденс Віш Шопена-Ліста, Вальс Бірлянт Мана-Зука. Та всі ті твори виконала Ірина вміло й артистично, з надзвичайно старанною технікою.

Панна Оля Мусійчук, наша молоденька сопраністка-кольоратура, що студіює голос усього не цілих три роки, теж є талановитою співачкою і навіть дуже трудні пісні виконала надзвичайно гарно. Головно її усміх і відвага на сцені свідчать про артистичні здібності. Співала вона такі твори: „Де вієні нон тардар" (з „Ле Ноче ді Фіґаро") Моцарта, „Аве Марія" Гунода, „Лібіяно" (з опери „Ля Травіята") Верді, Алилуя Моцарта. Ці всі пісні виконані були італійською мовою; дальше співала мовою німецькою: „Ду біст ді руг" Шуберта, „Марія Віґенлід" Реґера; англійською мовою відспівала: „Ін ди Луксенбурґ ґарденс" Менінга, „Ди Свалове Дел-Акви. Українською мовою виконала улюблену пісню „Веснівка" Матюка.

Фортепіяновий акомпаніямент вела сестра Ірина. Голос Ольги милий і чутливий, а також вимова італійська та німецька дуже виразна. Обох присутні оплескували з великим ентузіязмом, а були між присутніми і наші українські любителі співу та музики, головно члени тутешніх хорів.

Концерт уладили їх учительки: Ґрей Стров-Відсон і Гелен Енгел-Раквел, з тутешньої школи „Мюзік Сентер", спеціяльно для музичних завваг і критиків, знавців музики і співу. Він був насолодою для всіх присутніх і вони оплескали дали нашим молодим артисткам признання за їх таланти та тяжку працю.

Перед цими панночками гарна музична карієра. Бажаємо їм її з цілого серця.

Амврозій Головач.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

П. Ш., Філядельфія, Па. — Післали нам завваги про часопис з кінцевим запитом: "Can you take it?" Певно, що приймемо навіть і „найгостріші" завваги, якщо вони річеві, відносяться до редаґування часопису і не є образливі. Цю вимогу ми поставили на те, щоб з таких завваг читачів з вияснень із нашого боку була якась користь. Виходимо з того, що як ті, що подають завваги, так і редакція мають одну спільну ціль: хочуть зробити часопис цікавішим. Коли ж ми самі візвали читачів висказувати свої думки, то чейже на ніщо інше, а тільки на те, щоб ті завваги використати, якщо це тільки можливе й вказане. Ніяких нарікань на часопис не дістаємо. Напа дають на „Свободу" тільки ті, що є поза нашими рядами. А про ті напади довідуємось хіба з чужих газет. Колиж самі заохочуємо читачів до завваг, то тим хочемо самі себе сконтролювати, чи часом дещо не уходить нашої уваги, чи не можливо поробити деякі зміни навіть у тих тяжких обставинах, у яких приходиться видавати наш часопис. Ваші завваги є в багатьох випадках слушні. Та біда, що Ви робите „порахунки" з деякими діячами, місцевими й іншими, вимінюєте їх імена в перекрученій спосіб. Це не добре. І такого містити не можемо. Про те, які маємо організації чи яких діячів, і яку вони роблять роботу, треба писати деінде. Тут вистарчить згадати загально, а розводитись над тим не треба. Як пишете, що вартне, а що ні, то подавайте, чому це так, що це є вартне, а те ні, бо тоді краще зорієнтуємось, коли маємо до діла з арґументами. Закидаєте, що в „Свободі" є часами матеріял, що ширить антисемітизм. Пишете про шкоду такого писання, а не показуєте нам, у чому добачуєте цей антисемітизм. Замало сказати про „протижидівський напрям", але треба хоч одним прикладом з газети подати, що там і там було таке і таке написане проти жидів, що вважаєте шкідливим. Тоді ми й інші зможуть подумати, чи слушність по Вашім боці, чи газети. І треба бути послідовним. Пишете заввагу про антисемітизм, а самі закидаєте ґазеті, що поміщує оголошення жидівських лікарів і „ріжні їх ліки" з таким іще „додатком: „Чи думаєте, що це є в інтересі Союзовців, як така пявка дістанеться на шию недосвідченого чоловіка". Отже ще раз кажемо: Приймемо завваги, і то всі, але друкувати можемо тільки такі завваги, які є передані в такий спосіб, про який ми вище згадали.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Бр. св. Йосафата, від. 217., відбудуться в вівторок, 20. червня, в годині 7:30 ввечір точно, в гали парохіяльній. Приявність всіх членів є конечна, бо є важні справи до вирішення. Довгуючі члени мають конечно явитися й вирівняти свої довги, бо на другий місяць контр. комісія дасть справоздання; отже аби члени не були проголошені поіменно за свої довги. Котрі з членів ще не отримали чека-дивіденду з У. Н. Союзу, хай прийдуть на збори, щоби чеків довго не перетримувати. Приводіть своїх знайомих і кревних, як також своїх дітей, і впишіть їх до Братства і У. Н. Союзу, за що отримаєте нагороду. — Мих. Рудий, предс.; А. Іванів, секр.

ДЖАНСТАВН, ПА. Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 11., відбудуться 18. червня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній на Woodvale. Проситься всіх членів прийти й вирівняти свої залеглости, щоби потім не було неприємностей. — Теодор Волощук, секр.

З НАГОДИ СВІТОВОЇ ВИСТАВИ В НЮ ЙОРКУ

У НЕДІЛЮ 18. ЧЕРВНЯ 1939 Р. (SUNDAY, JUNE 18, 1939)

від години 6. до 9. ввечір

У СТАДІОНІ COURT OF PEACE НА ВИСТАВОВІЙ ПЛОЩІ WORLD'S FAIR GROUNDS

ВІДБУДЕТЬСЯ ДАВНО ВИЧІКУВАНИЙ

УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИЙ ДЕНЬ

ПРОГРАМУ ВИКОНАЮТЬ ТАКІ СИЛИ:

1. **Український Народній Хор з 500 хористів під управою проф. д-ра Олександра Кошиця; з хором виступить соліст Петро Ординський. Диригенти поодиноких хорів: Т. Каськів, Т. Онуфрик, В. Гела, В. Савіцький, М. Фатюк, М. Ядловський, С. Грабар і С. Марусевич.**
2. **Танковий Ансамбль, складений із кількох груп, що обіймають разом 500 танцюристів під артистичною управою Андрія Кістя; разом 1000 осіб в українських костюмах.**
3. Світової слави тенор **Михайло Голинський.**
4. Десятьлітня чудо-скрипачка, **Донна Гресько** з Вінніпеґу, стипендистка Американської Музичної Академії. — Супровід фортепіяновий: **панна Віра Стеткевич.**
5. **Запрошені визначні американські промовці.**

До танців приграватиме орхестра **проф. Петра Чарковського.**

Вступ на виставову площу: Для дітей до 14 літ 25 ц., для старших 75 ц. Вступ на українську програму безплатний. Сидячих місць 10,000, стоячих 100,000. Програма відбудеться без огляду на погоду.

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДО АМЕРИКИ! Громадною участю у виставі в часі української програми заманіфестуй свою солідарність із культурним виступом молодої генерації українського роду!

УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ ВИСТАВОВЕ ТОВАРИСТВО.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН ГОРОДОВИЧ.

Підписані представники українських установ у Городовичах звертаються з проханням до всіх українських односельчан в Америці, щоб вони помогли побудувати Український Народній Дім у їхньому селі.

Село Городовичі є окружене „сусідами". Його заливають чимраз більше кольоністи, які закуплюють найкращі фільваркові землі, злиті потом наших предків-кріпаків. Обставини змушують наших людей підносити голову і дивитись на все здоровими очима. Свідомість села росте, не зважаючи на те, що польські власті замкнули читальню і ціла бібліотека, котру ми придбали при помочі тяжкої праці, замкнена. Коло 400 томів книжок лежать і не можна з них користати, бо „не вольно".

Та, не звертаючи уваги на те страшне слово „не вольно", нарід підносить вгору голову, гуртується, організується, так, що побудований у 1929 році читальняний дім тепер замалий і годі в нім помістити людей, які горнуться до свого. Колиб навіть хто хотів дати в нім виставу, то половина людей мусить іти додому. А що позволення коштує великі суми, то ввесь зарібок іде на оплату позволення.

Ми були змушені взятися до будови відповідного Народного Дому, котрий був би вогнищем народньої праці. Звертаємось до Вас з проханням, поможіть нам такий дім здвигнути. Наші сусіди поляки побудували величаві доми на Слохиннях, у Фельштині, мурують у Ляшках, і зачинають у Городовичах. Та вони дістають субвенції, а ми без субвенції беремось протиставити чоло лиху. Віримо, що Ви не відмовите нам помочі, за котру згори щиро дякуємо і бажаємо побачитися з Вами в „своїй хаті".

Підписані урядники таких установ: **Господарсько споживча спілка „Гаразд", „Сільський Господар".**

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 104., відбудуться 25. червня замісць 18. червня, з причини, що багато членів їде до Ню Йорку на Український День на Світовій Виставі. Проситься всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. Також взивається тих усіх членів, котір довгують до братської каси, щоби вирівняли свій довг, бо вразі незаплачення будуть суспендовані після статуту. — М. Вітів, предс.; І. Ворона, кас.; Г. Мисак, секр., 331 Alpine St.

В школі.

Учитель: — Яка є ріжниця між самоходом і конем?

Учень: — До нутра самоходу можна заглянути, а до нутра коня ні!...

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (6)

Як лев кинувся в сам осередок гурта, Трол скористав із замішання та постарався чимскорше втекти. Та передтим він не забув підняти дорогі камені. Маючи їх у руці, він закликав Спайка і в той час, як чорні змагались із львом, вони втекли в нетрі. Цілу ніч вони блукали по нетрах, ховаючись то тут то там перед звірами. Під день вони сіли спочити.

„Ось тобі і магія!" — заговорив Спайк, держачи камені в руці. „Вони не мають жадної сили". Трол хвилину мовчав і над чимсь роздумував. Нагло його очі заяснили і він промовив: „Слухай, я знаю, що бракує каменям. Чи пригадуєш, коли Тарзан і Мафка при помочі тих каменів виправляли магічні штуки, все була біля них дівчина Гонфаля?"

„Це правда", відповів Спайк. „Якби ми мали Гонфалю біля себе, то можливо, що магічна сила каменів вернулась. Але як її знайти? Хто знає, де вона тепер?" „Гора з горою не зійдеться, але чоловік з чоловіком може зійтись", завважив Трол. І справді, ці два білі опришки вандрували в напрямку, який іще раз мав схрестити їх шляхи з Гонфалею.

Цеї ночи вони запримітили на обрію вогонь, біля якого вештались якісь люди. Вони рішили вивідати, хто це. Підсунувшись близько до вогню, Спайк нагло вхопив за руку Трола і промовив: „Та це ж Гонфаля!" Втупивши в неї очі, Трол по хвилині згодився: „Так, це Гонфаля і ми мусимо за всяку ціну її дістати". Опришки почали застановлятись над пляном.